

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľky **I. P.**, bývajúcej v **Ď.**, zastúpenej JUDr. **A. H.**, advokátom so sídlom v **K.**, proti odporkyni **S.**, so sídlom v **B.**, IČO: **X.**, zastúpenej advokátskou kanceláriou **M.**, s.r.o. so sídlom v **B.**, IČO: **X.**, **o náhradu škody na zdraví vo výške 72 196,77 €**, vedenej na Okresnom súde Bratislava II pod sp. zn. 45 C 32/2005, o dovolaní odporkyne proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave z 5. decembra 2013 sp. zn. 9 Co 200/2013, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **o d m i e t a**.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Bratislava II rozsudkom z 15. októbra 2012 č.k. 45 C 32/2005-249 uložil odporkyni povinnosť zaplatiť navrhovateľke do troch dní sumu 36 068,75 €, návrh vo zvyšku zamietol a rozhodol, že o trovách konania rozhodne samostatne (§ 151 ods. 3 O.s.p.). V odôvodnení rozsudku uviedol, že 14. júna 2002 došlo o 12,50 hod. na diaľnici v katastri obce **B.** k dopravnej nehode, pri ktorej vodič motorového vozidla zn. Mercedes Sprinter nedodrжал bezpečnostnú vzdialenosť, pravou prednou časťou svojho vozidla narazil do ľavej časti sanitného vozidla zn. Škoda 1203, ktoré v dôsledku toho narazilo do kovového zvodidla. Pri nehode utrpela navrhovateľka ako osoba prepravovaná v sanitnom vozidle so svojím synom vážne poranenia a jej syn (**J.**, narodený **X.**) mnohopočetným poraneniam na mieste nehody podľahol. V príčinnej súvislosti s nehodou utrpela navrhovateľka viaceré zranenia majúce trvalé následky na jej fyzickom zdraví – zlomeninu priečných výbežkov druhého až štvrtého driekového stavca, zlomeninu tela prvého driekového stavca a pravdepodobne aj úraz krčnej chrbtice. Tieto zranenia viedli k bolestivej poruche pohyblivosti driekovej a krčnej chrbtice, v dôsledku čoho bude navrhovateľka trvale limitovaná vo všetkých prácach vyžadujúcich predklon, výrazný pohyb a výraznejšie fyzické zaťaženie. Dopravná nehoda,

ktorej bola navrhovateľka osobnou účastníčkou, má však dôsledky aj na jej psychickom zdraví; tragické úmrtie jej syna viedlo totiž k jej stredne ťažkej až ťažkej posttraumatickej stresovej poruche. Podľa vyhlášky č. 32/1965 Zb. o odškodňovaní bolesti a sťaženia spoločenského uplatnenia v znení vyhlášky č. 19/1999 Z.z. (ďalej len „vyhláška č. 32/1965 Zb.“) bolo sťaženie spoločenského uplatnenia navrhovateľky ohodnotená 600 bodmi. Pourazová porucha hybnosti driekovej chrbtice stredne ťažkého stupňa bola ohodnotená 100 bodmi a pourazová porucha hybnosti krčnej chrbtice ľahkého stupňa 25 bodmi. Podľa odborných záverov znalca, posudkom ktorého bolo vykonané dokazovanie, nemožno rozčleniť posttraumatickú poruchu podľa jej príčiny (samostatne z dôvodu úmrtia syna a samostatne podľa jej vlastného úrazu). Znalec pripustil možnosť, že väčší vplyv malo úmrtie syna. Ak by nebola priamou svedkyňou úmrtia syna, išlo by podľa všetkého o čisto psychiatrický problém. Súd prvého stupňa citoval § 444 Občianskeho zákonníka, ako aj ustanovenia § 1, 4, 6 a 7 vyhlášky č. 32/1965 Zb. a nestotožnil sa s názorom odporkyne, že priamym následkom dopravnej nehody bolo len fyzické (teda nie aj psychické) poškodenie zdravia navrhovateľky. Nesúhlasil ale ani s navrhovateľkiným názorom, že ňou požadované (až 50-násobné) zvýšenie základného bodového ohodnotenia je primerané zistenému skutkovému stavu. Dôvody hodné osobitného zreteľa videl vo výraznom obmedzení navrhovateľky pri jej pracovnom, spoločenskom a športovom uplatnení, ako aj v jej obmedzení pri realizácii a rozvíjaní plného rodinného a osobného života. Pred vznikom škody mala navrhovateľka 28 rokov a žila plnohodnotný život. Následky dopravnej nehody a dôsledky nehodou spôsobeného poškodenia jej zdravia sa nepriaznivo prejavujú v rôznych sférach jej života. Prácu, ktorú v súčasnosti vykonáva, nedokáže robiť súvisle, musí si ju zadeľovať postupne, pričom fyzická námaha jej spôsobuje bolesti. Pred nehodou rada pracovala v záhrade, teraz túto prácu vykonávať nemôže alebo len s pomocou iných, má problém dlho stáť alebo sedieť. Predtým sa zúčastňovala výletov, športových podujatí, rada bicyklovala, teraz sa na týchto aktivitách nezúčastňuje. Trpí sociálnou izoláciou, uzavretosťou, pesimizmom a chýba jej životná perspektíva. Navrhovateľke priznaná suma 36 068,75 € zodpovedá 725 bodom pri sadzbe 1,99 € za jeden bod, pričom primerané je 25-násobné zvýšenie základného bodového ohodnotenia. Súd prvého stupňa vychádzal z výpočtu $725 \times 1,99 \text{ €} = 1\,442,75 \text{ €} \times 25 = 36\,068,75 \text{ €}$; vo zvyšnej časti (čo do sumy 36 128,02 €) návrh zamietol ako nedôvodný.

Proti tomuto rozsudku podali odvolanie navrhovateľka aj odporkyňa.

Navrhovateľka napadla odvolaním výrok prvostupňového rozsudku, ktorým bol jej návrh vo zvyšku zamietnutý. Nestotožnila sa s názorom, že rozsahu poškodenia jej zdravia zodpovedá len 25-násobok základného bodového ohodnotenia. Žiadala napadnutý výrok rozsudku zmeniť a jej návrhu v celom rozsahu vyhovieť.

Odvolanie odporkyne smerovalo proti vyhovujúcemu výroku rozsudku súdu prvého stupňa. Podľa jej názoru v konaní nebolo dostatočne preukázané, že psychická diagnóza navrhovateľky bola vyvolaná dopravnou nehodou. Keďže nebola preukázaná príčinná súvislosť medzi dopravnou nehodou a psychickým stavom navrhovateľky, nie sú splnené základné predpoklady pre náhradu škody na zdraví a jej zvýšenie. Rozhodnutie súdu, ktoré tieto skutočnosti nezohľadňuje, je nesprávne. Vzťah medzi príčinou a jej následkom musí byť bezpečne preukázaný a bezprostredný, a to aj vtedy, ak nemožno oddeliť posttraumatickú stresovú poruchu spôsobenú úmrtím syna navrhovateľky a posttraumatickú stresovú poruchu spôsobenú v dôsledku vlastného poškodenia zdravia navrhovateľky. Existencia takéhoto vzťahu v danom prípade preukázaná nebola. Vzhľadom na to mal byť jej návrh v tejto časti zamietnutý. K otázke mimoriadneho zvýšenia základného bodového ohodnotenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia odporkyňa uviedla, že prvostupňový súd v odôvodnení svojho rozhodnutia na jednej strane konštatoval neexistenciu dôvodov hodných osobitného zreteľa, na druhej strane ale rozhodol v rozpore s tým. Ak by aj tieto dôvody preukázané boli (čo odporkyňa odmietala), v žiadnom prípade by neodôvodňovali ani len 25-násobné zvýšenie náhrady.

Krajský súd v Bratislave rozsudkom z 5. decembra 2013 sp. zn. 9 Co 200/2013 napadnutý rozsudok potvrdil ako spočívajúci na úplnom zistení rozhodujúcich skutkových okolností a ich správnom právnom posúdení, resp. ako dostatočne odôvodnený. Odvolací súd v úvodnej časti odôvodnenia svojho rozsudku poukázal na § 444 Občianskeho zákonníka, ako aj § 4 ods. 1, § 6 ods. 1 a § 7 ods. 1, 2 a 3 vyhlášky č. 32/1965 Zb., opísal priebeh a výsledky konania na súde prvého stupňa a uviedol, že spornou zostala jednak otázka, či posttraumatická stresová porucha je v príčinnej súvislosti so škodovou udalosťou, jednak otázka samotného priznania a výšky mimoriadneho zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia. Odvolací súd po preskúmaní veci dospel k záveru, že súd prvého stupňa vykonaným dokazovaním dostatočne zistil skutkový stav veci (§ 153 ods. 1 O.s.p.) a správne sú aj jeho právne závery, podľa ktorých boli v danom prípade preukázané všetky zákonné predpoklady zodpovednosti za škodu (existencia škody, zavinenie a príčinná súvislosť medzi vznikom

škody a porušením právnej povinnosti). Pokiaľ odporkyňa v odvolaní namietala, že posttraumatická stresová porucha navrhovateľky nie je v priamej príčinnej súvislosti s dopravnou nehodou (lebo poškodenie zdravia spočíva v udalosti, ktorá sama o sebe je následkom protiprávneho konania škodcu), odvolací súd akcentoval to, že navrhovateľka osobne bola priamou účastníčkou dopravnej nehody, pri ktorej došlo k poškodeniu jej zdravia a k úmrtiu jej syna. Medzi dopravnou nehodou a posttraumatickou poruchou navrhovateľky je priama príčinná súvislosť, lebo táto porucha je priamym a bezprostredným následkom intenzívnej stresovej situácie prežívanej navrhovateľkou. V ďalšom odvolací súd podal výklad základných zásad, z ktorých sa v obdobných prípadoch vychádza pri odškodňovaní sťaženia spoločenského uplatnenia. Konštatoval, že súd prvého stupňa správne vychádzal zo základného bodového hodnotenia 725 bodov a zohľadnil, že v porovnaní so stavom pred vznikom škody (kedy mala navrhovateľka 28 rokov) došlo u nej v dôsledku poškodenia zdravia nielen k výraznému obmedzeniu pracovného, kultúrneho, spoločenského a športového uplatnenia, ale aj k značnému zníženiu jej účasti na plnom rodinnom a osobnom živote. Prácu, ktorú navrhovateľka v súčasnosti vykonáva, nedokáže robiť súvisle a musí si ju zadeľovať postupne a fyzická námaha jej spôsobuje bolesti. Trpí sociálnou izoláciou, uzavretosťou, pesimizmom a chýbajúcou perspektívou v živote. Zranenia navrhovateľky, ktoré vznikli v dôsledku poškodenia jej zdravia pri nehode, majú trvalé následky. Ide najmä o bolestivú poruchu pohyblivosti driekovej a krčnej chrčtice a príznaky posttraumatickej stresovej poruchy, ktoré sa zreteľne prejavujú v psychickej, sociálnej i pracovnej oblasti. Vzhľadom na tieto okolnosti, ako aj s poukazom na odborné (medicínske) zistenia sa odvolací súd stotožnil so záverom súdu prvého stupňa, že v danom prípade boli preukázané dôvody hodné osobitného zreteľa, ktoré opodstatňujú priznanie mimoriadneho zvýšenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia vo výške, ktorá zodpovedá 25-násobku bodového ohodnotenia. Takto stanovenú náhradu považoval odvolací súd za postačujúcu. Prvostupňový súd rozhodnutie o priznaní mimoriadneho zvýšenia odškodnenia za sťaženie spoločenského uplatnenia založil na zásadách uvedených vo vyhláske č. 32/1965 Zb. a svoje závery dostatočne vysvetlil poukazom na odborné (medicínske) zistenia. Ďalšie, navrhovateľkou až ako 50-násobné požadované, zvýšenie by bolo nedôvodné vzhľadom na to, že navrhovateľka sa pred poškodením jej zdravia nevenovala mimoriadne aktívne športovej, kultúrnej alebo politickej činnosti a nedošlo k jej úplnému vylúčeniu z rodinného, spoločenského kultúrneho alebo športového života. Hoci sa v dôsledku zhoršenia zdravia podstatne zúžili jej dovtedajšie možnosti spoločenského, kultúrneho a športového vyžitia, predsa len celkom nezanikli. Na tom nemôžu nič zmeniť ani navrhovateľkou uvádzané

psychické ťažkosti, ktoré znásobujú celkové utrpenie spôsobené zdravotnými obmedzeniami. Zo všetkých týchto dôvodov odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil ako vecne správny (§ 219 ods. 1 a 2 O.s.p.). O náhrade trov odvolacieho konania odvolací súd nerozhodoval – rozhodne o nich prvostupňový súd (§ 224 ods. 4 O.s.p.).

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala odporkyňa dovolanie. Uviedla, že v konaní jej bola odňatá možnosť konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.). K namietanej procesnej vade došlo tým, že rozsudok odvolacieho súdu nie je náležite odôvodnený, je nepreskúmateľný a odporuje ustanoveniu § 157 ods. 2 O.s.p. Odvolací súd (rovnako ako súd prvého stupňa) sa v potrebnej miere nevyrovnal s otázkou príčinnej súvislosti medzi protiprávnym úkonom škodcu a navrhovateľkinou škodou na zdraví (jej posttraumatickou poruchou). Odvolací súd v napadnutom rozsudku nevysvetlil dôsledne, v čom spočívalo splnenie predpokladov vzniku zodpovednosti za škodu. Nekonkretizoval najmä protiprávne konanie škodcu, ani jeho dôsledky (dopravnú nehodu nemožno považovať za protiprávne konanie škodcu, lebo ide o následok protiprávneho konania) a nevysvetlil, ako môže byť usmrtenie blízkej osoby pri dopravnej nehode príčinou škody na zdraví príbuzného usmrtenej osoby, keď usmrtenie samo je následkom protiprávneho konania škodcu. Odvolací súd v súvislosti s tým bez náležitého opodstatnenia akcentoval, že navrhovateľka bola bezprostrednou účastníčkou škodového deja. Podľa názoru odporkyne je ale táto skutková okolnosť právne irelevantná. Pokiaľ odvolací súd nevidel možnosť, ako oddeliť posttraumatickú poruchu navrhovateľky ako následok spôsobený na jednej strane smrťou jej syna a na druhej strane jej osobnou účasťou na dopravnej nehode spojenej s jej (fyzickým) zranením, mal bližšie vysvetliť, na základe čoho považoval za plne opodstatnený základ navrhovateľkou uplatneného nároku. Z vyjadrení navrhovateľky na súdnych pojednávaniach pritom vyplýva, že zhoršenie jej psychického stavu sama vyvodzovala zo straty syna, teda nie z dopravnej nehody ako takej. Súdny k týmto okolnostiam náležite neprihliadli a nezaujali k nim stanovisko. Odvolací súd celkom zreteľne rozlišoval medzi poškodením zdravia navrhovateľky v dôsledku jej úrazu a posttraumatickou stresovou poruchou, zvýšenie náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia vo výške 25-násobku bodového ohodnotenia vyvodzoval ale iba z vplyvu úrazu; nevysvetlil však dôvodnosť tohto zvýšenia bodového ohodnotenia nad limit stanovený vyhláškou č. 32/1965 Zb. Pokiaľ prax súdov v obdobných prípadoch dospela k záverom, že akékoľvek zvýšenie odškodnenia za sťaženie spoločenského uplatnenia nad stanovený limit je prípustné iba v celkom výnimočných prípadoch hodných mimoriadneho zreteľa, kedy možnosti poškodeného sú veľmi výrazne obmedzené alebo úplne stratené v porovnaní

s vysokou a mimoriadnou úrovňou jeho kultúrnych, športových či iných aktivít v dobe pred vznikom škody, odvolací súd považoval 25-násobné zvýšenie za primerané stupňu sťaženia spoločenského uplatnenia navrhovateľky, ktorej aktivity (až) takého stupňa neboli v konaní ani len tvrdené. Dôvody odchylenia sa od uvedeného trendu rozhodovania odvolací súd nevysvetlil. V ďalšom dovolateľka vysvetlila, v čom vidí opodstatnenosť uplatnenia dovolacích dôvodov z mysle § 241 ods. 2 písm. b/ a c/ O.s.p. Zopakovala, že v konaní bolo preukázané to, že v dôsledku dopravnej nehody došlo k poškodeniu iba fyzického zdravia navrhovateľky, nie jej psychického zdravia. Súdny dospel v konaní k nesprávnym skutkovým zisteniam a prehliadli, že navrhovateľkina posttraumatická stresová porucha je dôsledkom straty syna, nie protiprávneho konania škodcu. Súdny pri posudzovaní vzťahu bezprostrednej príčiny a jej dôsledku zamenili dôsledok (smrť syna) za príčinu poškodenia psychického zdravia navrhovateľky a v nadväznosti na túto nesprávnosť rozhodli vecne nesprávne. Návrh mali zamietnuť ako neopodstatnený, lebo navrhovateľka v konaní nepreukázala existenciu ani príčinnej súvislosti medzi konaním škodcu a jej škodou na zdraví, ani dôvodov hodných osobitného zreteľa na priznanie 25-násobného zvýšenia bodového ohodnotenia náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia nad stanovený limit. Dovolateľka preto žiadala, aby odvolací súd rozsudok odvolacieho súdu v napadnutej časti zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Navrhovateľka vo vyjadrení k dovolaniu uviedla, že tento opravný prostriedok odporkyne je procesne neprípustný. Odôvodnenie napadnutého rozsudku je podľa nej postačujúce, lebo stručne a jasne objasňuje skutkový a právny základ rozhodnutia. Nejde o nepreskúmateľné rozhodnutie. Odporkyňa neopodstatnene tvrdí, že navrhovateľka v konaní nepreukázala existenciu priamej príčinnej súvislosti medzi dopravnou nehodou a poškodením jej fyzického a psychického zdravia. Ako správne konštatoval aj odvolací súd, dopravná nehoda, na ktorej sa osobne a bezprostredne zúčastnila navrhovateľka, je hlavnou príčinou vzniku jej duševných porúch. Nedôvodné je tiež spochybňovaná správnosť rozhodnutia odvolacieho súdu o mimoriadnom zvýšení bodového ohodnotenia sťaženia spoločenského uplatnenia. Právne závery, ktoré zaujali prvostupňový a odvolací súd, sú aj v tomto smere vecne správne a výstižne vysvetlené. Rozhodnutia súdov zodpovedajú ustanoveniu § 7 ods. 3 vyhlášky č. 32/1965 Zb. So zreteľom na to žiadala dovolanie zamietnuť a priznať jej náhradu trov dovolacieho konania.

Odporkyňa na dovolacie vyjadrenie navrhovateľky reagovala písomne procesným úkonom z 24. júla 2015, v ktorom uviedla, že k otázke prípustnosti dovolania a jeho opodstatnenosti sa vyjadrila už v dovolaní. Zopakovala, že nedostatočné odôvodnenie napadnutého rozhodnutia zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f/ O.s.p. V ďalšom opätovne vysvetlila svoje náhľady na otázku príčinnej súvislosti medzi škodovou udalosťou a poškodením zdravia navrhovateľky. Požiadala tiež o náhradu trov dovolacieho konania.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd dovolací [§ 10a ods. 1 O.s.p. (poznámka dovolacieho súdu: v ďalšom texte sa uvádza Občiansky súdny poriadok v znení pred 1. januárom 2015)] po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpená v súlade s § 241 ods. 1 O.s.p., bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) skúmal, či dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom.

Otázka posúdenia, či sú alebo nie sú splnené podmienky, za ktorých sa môže uskutočniť dovolacie konanie, je otázkou zákonnosti a jej riešenie patrí do výlučnej právomoci najvyššieho súdu (m. m. napr. IV. ÚS 35/02, II. ÚS 324/2010, III. ÚS 550/2012).

1. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne a v záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha určitým obmedzeniam. Toto právo, súčasťou ktorého je bezpochyby tiež právo domôcť sa na opravnom súde nápravy chýb a nedostatkov v konaní a rozhodovaní súdu nižšieho stupňa, sa v občianskoprávnom konaní zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých občianskoprávny súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania pred občianskoprávnym súdom, vrátane dovolacieho konania (I. ÚS 4/2011).

Dovolanie má v systéme opravných prostriedkov občianskeho súdneho konania osobitné postavenie. Na rozdiel od odvolania (riadneho opravného prostriedku), ktorým možno napadnúť ešte neprávoplatné rozhodnutie, ide v prípade dovolania o mimoriadny opravný prostriedok, ktorým možno – iba v prípadoch Občianskym súdnym poriadkom výslovne stanovených – napadnúť rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré už nadobudlo právoplatnosť. Občiansky súdny poriadok vychádza z tejto mimoriadnej povahy dovolania a v nadväznosti na to aj upravuje podmienky, za ktorých je dovolanie prípustné. Najvyšší súd vo svojich rozhodnutiach túto osobitosť (a mimoriadnosť) dovolania často vysvetľuje

konštatovaním, že dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nie je treťou inštanciou, v ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie (viď napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 113/2012, 2 Cdo 132/2013, 3 Cdo 18/2013, 4 Cdo 280/2013, 5 Cdo 275/2013, 6 Cdo 107/2012 a 7 Cdo 92/2012).

Z relevantnej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vyplýva, že systém opravných prostriedkov zakotvený v právnom poriadku zmluvnej strany Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) musí byť nevyhnutne v súlade s požiadavkami čl. 6 Dohovoru. Vo všeobecnosti pre použitie mimoriadnych opravných prostriedkov platí, že sú prípustné iba vo výnimočných prípadoch. ESLP v rámci svojej rozhodovacej praxe už viackrát vyslovil nezlučiteľnosť mimoriadneho opravného prostriedku s princípom právnej istoty, a konštatoval porušenie čl. 6 ods. 1 Dohovoru vtedy, keď k nariadeniu opätovného preskúmania veci došlo (len) z dôvodu existencie odlišného právneho posúdenia veci (porovnaj *Roseltrans proti Rusku*, rozsudok z roku 2005). Vo veci *Abdullayev proti Rusku* (rozsudok z roku 2010) ESLP zdôraznil, že v záujme právnej istoty zahrnutej v čl. 6 Dohovoru by právoplatné rozsudky mali vo všeobecnosti zostať „nedotknuté“. K ich zrušeniu by preto malo dochádzať iba pre účely nápravy zásadných, hrubých a podstatných väd. Podľa názoru ESLP v žiadnom prípade však za takú vadu nemožno označiť skutočnosť, že na predmet konania existujú dva odlišné právne názory [viď napríklad *Sutyazhnik proti Rusku* (rozsudok z roku 2009) alebo *Bulgakova proti Rusku* (rozsudok z roku 2007)]. Princíp právnej istoty tu môže ustúpiť iba výnimočne, a to za účelom zaistenia opravy základných väd alebo justičných omylov (pozri *Ryabykh proti Rusku*, rozsudok z roku 2003) a napravenia „väd najzákladnejšej dôležitosti pre súdny systém“, ale nie z dôvodu právnej čistoty (pozri *Sutyazhnik proti Rusku*, rozsudok z roku 2009).

Pri uplatnení tézy, vyplývajúcej z rozhodnutí ESLP, podľa ktorej rozhodnutia súdov predstavujúce *res iudicata* „majú zostať nedotknuté“, je potrebné na prípady možnosti prelomenia záväznosti a nezmeniteľnosti právoplatných rozhodnutí hľadiť ako na výnimky z tejto zásady. Aj Občiansky súdny poriadok upravuje takto podmienky prípustnosti dovolania a prípady, v ktorých možno právoplatné rozhodnutie napadnúť dovolaním, považuje len za výnimku zo zásady jeho záväznosti a nezmeniteľnosti. Právnu úpravu, ktorá stanovuje podmienky, za ktorých sa môže táto výnimka uplatniť, nemožno v žiadnom prípade vykladať rozširujúco; namiesto je tu skôr reštriktívny výklad.

Treba tiež dodať, že ak mimoriadny opravný súd „koná a rozhoduje napriek tomu, že neboli splnené zákonom ustanovené predpoklady prípustnosti na jeho postup v opravnom konaní [čl. 46 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 51 ods. 1 ústavy] a prelomí právoplatnosť napadnutého rozhodnutia súdu nižšieho stupňa, porušuje základné právo na súdnu ochranu toho účastníka, ktorý sa po rozhodnutí opravného súdu v takom prípade dostáva do nepriaznivejšej pozície, než v ktorej bol pred takým rozhodnutím opravného súdu. Porušenie princípov spravodlivého procesu spočíva preto v takom postupe a rozhodnutí mimoriadneho opravného súdu, ktorými sa nad rámec zákonných predpokladov prípustnosti mimoriadneho opravného prostriedku zrušuje právoplatné rozhodnutie a vec účastníka sa dostáva opätovne pred súd, ktorý musí o veci znovu konať a rozhodovať, pretože to vytvára opätovne stav právnej neistoty, ktorá už bola nastolená právoplatným rozhodnutím súdu nižšieho stupňa (II. ÚS 172/03).

2. Dovoláním odporkyne je napadnutý rozsudok odvolacieho súdu. V zmysle ustanovenia § 238 ods. 1 O.s.p. platí, že ak dovolanie smeruje proti rozhodnutiu vydanému v tejto procesnej forme, je prípustné, ak je ním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej. Dovolanie je tiež prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci (§ 238 ods. 2 O.s.p.). Podľa § 238 ods. 3 O.s.p. je dovolanie prípustné aj proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 O.s.p.

V prejednávanej veci dovolanie nesmeruje proti zmeňujúcemu rozsudku odvolacieho súdu (§ 238 ods. 1 O.s.p.), ale proti takému potvrdzujúcemu rozsudku, ktorý nemá znaky rozsudku uvedeného v § 238 ods. 3 O.s.p.; najvyšší súd dosiaľ v tejto veci nerozhodoval, preto ani nevyslovil záväzný právny názor (§ 238 ods. 2 O.s.p.). Prípustnosť podaného dovolania preto z § 238 O.s.p. nevyplýva.

3. So zreteľom na ustanovenie § 242 ods. 1 druhá veta O.s.p., ktoré ukladá dovolaciemu súdu povinnosť skúmať vždy, či napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu nebolo vydané v konaní, v ktorom došlo k niektorej z procesných väd uvedených

v § 237 O.s.p., sa dovolací súd neobmedzil len na skúmanie prípustnosti dovolania podľa § 238 O.s.p., ale sa zaoberal aj otázkou, či dovolanie nie je prípustné podľa § 237 O.s.p. Podľa tohto ustanovenia je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa uvedeného ustanovenia nie je predmet konania významný; ak v konaní došlo k niektorej z väd vymenovaných v § 237 O.s.p., možno ním napadnúť aj rozhodnutia, proti ktorým je inak dovolanie neprípustné (viď napríklad R 117/1999, R 34/1995 a tiež rozhodnutia najvyššieho súdu uverejnené v časopise Zo súdnej praxe pod č. 38/1998 a č. 23/1998). Osobitne ale treba zdôrazniť, že pre záver o prípustnosti dovolania v zmysle § 237 O.s.p. nie je významný subjektívny názor účastníka konania tvrdiaceho, že došlo k vade vymenovanej v tomto ustanovení; rozhodujúcim je výlučne zistenie (záver) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo.

Vady konania v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. neboli v dovolaní namietané a v dovolacom konaní ich existencia ani nevyšla najavo. Prípustnosť dovolania odporkyne preto z týchto ustanovení nemožno vyvodiť.

4. Odporkyňa v dovolaní namieta, že v konaní došlo k procesnej vade v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.

Odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) sa rozumie taký procesne nesprávny postup súdu, ktorý má za následok znemožnenie realizácie procesných oprávnení účastníka konania, ktoré mu poskytuje Občiansky súdny poriadok. O procesnú vadu v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. ide najmä vtedy, ak súd v konaní postupoval v rozpore so zákonom, prípadne ďalšími všeobecne záväznými právnymi predpismi a týmto postupom odňal účastníkovi konania jeho procesné práva [v zmysle § 18 O.s.p. majú účastníci v občianskom súdnom konaní rovnaké postavenie a súd je povinný zabezpečiť im rovnaké možnosti na uplatnenie ich práv – viď napríklad právo účastníka vykonávať procesné úkony

vo formách stanovených zákonom (§ 41 O.s.p.), nazerať do spisu a robiť si z neho výpisy (§ 44 O.s.p.), vyjadriť sa k návrhom na dôkazy a k všetkým vykonaným dôkazom (§ 123 O.s.p.), byť predvolaný na súdne pojednávanie (§ 115 O.s.p.), na to, aby mu bol rozsudok doručený do vlastných rúk (§ 158 ods. 2 O.s.p.)].

5. K dovolacej argumentácii, v rámci ktorej odporkyňa namieta, že rozhodnutie odvolacieho súdu je v napadnutej časti nepreskúmateľné a že táto nesprávnosť zakladá procesnú vadu konania uvedenú v § 237 písm. f/ O.s.p., a teda aj prípustnosť jej dovolania podľa tohto ustanovenia, dovolací súd uvádza nasledovné:

Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva aj povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie (I. ÚS 46/05). Vada nedostatku dôvodov rozhodnutia sama osebe (pri inak správnom rozhodnutí) nemusí (ale) disponovať potrebnou ústavnoprávnou intenzitou smerujúcou k porušeniu označených práv (III. ÚS 228/06, I. ÚS 53/10, III. ÚS 99/08).

Vada konania uvedená v § 237 písm. f/ O.s.p. znamená vždy porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy aj čl. 6 ods. 1 Dohovoru. To však neznačí, že by zároveň nevyhnutne platil aj opak, teda to, že každé porušenie práva na spravodlivý súdny proces dosahuje intenzitu (až) vady konania v zmysle § 237 O.s.p. Ústava neupravuje, aké dôsledky majú jednotlivé procesné nesprávnosti, ku ktorým v praxi dochádza v konaní pred súdmi, ani nestanovuje predpoklady ich možnej nápravy v opravnom konaní. Bližšiu úpravu ústavne garantovaného práva na súdnu ochranu obsahuje Občiansky súdny poriadok, ktorý vo svojich ustanoveniach predpokladá aj možnosť vzniku určitých procesných pochybení súdu v občianskom súdnom konaní, a v nadväznosti na podstatu, význam a procesné dôsledky týchto pochybení upravuje aj predpoklady a podmienky, za ktorých možno v dovolacom konaní napraviť procesné nesprávnosti konania na súdoch nižších stupňov. Najzávažnejším procesným vadám konania, ktoré sú taxatívne vymenované v § 237 O.s.p., pripisuje Občiansky súdny poriadok osobitný význam – vady tejto povahy považuje za okolnosť zakladajúcu prípustnosť dovolania (viď § 237 O.s.p.) a zároveň tiež za prípustný dovolací dôvod (viď § 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p.). Aj niektorým ďalším procesným vadám konania nedosahujúcim stupeň závažnosti procesných väd v zmysle § 237 O.s.p. pripisuje Občiansky súdny poriadok význam, avšak inej váhy. Iné vady, ktoré mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci („iné vady“) považuje totiž – na rozdiel od procesných väd vymenovaných v § 237 O.s.p. –

(len) za relevantný dovolací dôvod (viď § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.), pričom však vady tejto povahy prípustnosť dovolania nezakladajú.

Pri zvažovaní dôsledkov zistených procesných nesprávností treba mať vždy na zreteli, že dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok, ktorý smeruje proti už právoplatnému rozhodnutiu, vykazujúcemu atribúty záväznosti a nezmeniteľnosti (§ 159 ods. 1 O.s.p.). Z tohto hľadiska dochádza v dovolacom konaní v istom zmysle k stretu dvoch základných práv (resp. ústavných princípov). Ide jednak o právo na spravodlivý súdny proces (tiež v nadväznosti na požiadavku odôvodnenia rozhodnutia súdu v súlade s § 157 ods. 1 a 2 O.s.p.), jednak o zásadu právnej istoty ako súčasť právneho štátu podľa čl. 1 ods. 1 ústavy. Vzhľadom na princíp právnej istoty vyplývajúci z čl. 1 ods. 1 ústavy, ktorý do určitej miery obmedzuje právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 4 ústavy, treba rozhodujúce otázky v dovolacom konaní posúdiť aj z pohľadu vzájomného vzťahu týchto ustanovení. Daná procesná situácia musí byť totiž vyriešená z pohľadu oboch dotknutých ústavných článkov tak, aby boli zachované označené ústavné práva (porovnaj napríklad I. ÚS 252/05 a IV. ÚS 481/2011).

V prejednávanej veci najvyšší súd nemohol brať na zreteľ len odporkyňou zdôrazňované právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, ale musel dbať o to, aby zachoval ústavnoprávne relevantnú rovnováhu medzi týmto právom a ústavným princípom právnej istoty, ktorý bol vyjadrený právoplatnými rozsudkami súdov nižších stupňov. Dovolací súd pri riešení otázky prípustnosti podaného dovolania nemohol nedať prednosť ústavnému princípu právnej istoty, lebo dovolateľkou namietaný nedostatok odôvodnenia rozhodnutí nevykazoval znaky odňatia možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Dovoláním napadnuté rozhodnutie uvádza skutkový stav, ktorý považoval odvolací súd za rozhodujúci, stanoviská procesných strán k prerokúvanej veci, výsledky vykonaného dokazovania, obsah odvolania a právne predpisy, z ktorých vyvodil svoje právne názory vysvetlené v odôvodnení. Za vadu konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. v žiadnom prípade nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv odporkyne tvrdiacej, že dovoláním napadá nepreskúmateľné rozhodnutie.

Judikatúra najvyššieho súdu (R 111/1998) považuje nepreskúmateľnosť rozhodnutia za tzv. inú vadu konania (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.), ktorá prípustnosť dovolania nezakladá. Podľa právneho názoru dovolacieho súdu je názor zaujatý v uvedenom judikáte naďalej plne

opodstatnený aj v prejednávanej veci a dovolací súd ani v danom prípade nemá dôvod odkloniť sa od tohto názoru. Na závere, že nepreskúmateľnosť nezakladá procesnú vadu konania zotrval vec prejednávajúci senát najvyššieho súdu vždy dôsledne a bezvýnimočne (viď napríklad uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 249/2008, 3 Cdo 290/2009, 3 Cdo 138/2010, 3 Cdo 49/2011, 3 Cdo 165/2011, 3 Cdo 84/2012). Právna kvalifikácia nepreskúmateľnosti rozhodnutia súdu nižšieho stupňa ako dôvodu zakladajúceho (iba) tzv. inú vadu konania pritom vyplýva aj z rozhodnutí ďalších senátov najvyššieho súdu (porovnaj napríklad sp. zn. 1 Cdo 140/2009, 1 Cdo 181/2010, 2 MCdo 18/2008, 2 Cdo 83/2010, 4 Cdo 310/2009, 5 Cdo 290/2008, 5 Cdo 216/2010, 7 Cdo 52/2011 a 7 Cdo 109/2011 a 1 ECdo 10/2014).

Správnosť takého nazerania na problematiku nepreskúmateľnosti súdneho rozhodnutia a jej dôsledkov potvrdzujú tiež rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) o sťažnostiach proti tým rozhodnutiam najvyššieho súdu, ktoré zotrvali na právnych záveroch súladných s R 111/1998 (viď rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 184/2010, III. ÚS 184/2011, I. ÚS 264/2011, I. ÚS 141/2011, IV. ÚS 481/2011, III. ÚS 148/2012, IV. ÚS 481/2011, IV. ÚS 208/2012, IV. ÚS 90/2013). Dovolací súd osobitne poukazuje na to, že ústavný súd v náleze z 30. januára 2013 sp. zn. III. ÚS 551/2012 konštatoval, že „sa väčšinovým názorom svojich senátov priklonil k tej judikatúre najvyššieho súdu, ktorá prijala záver, že nedostatok riadneho odôvodnenia rozsudku nezakladá vadu konania podľa § 237 písm. f/ O.s.p., ale len tzv. inú vadu konania podľa § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.“. Ústavný súd v uznesení z 27. marca 2014 sp. zn. IV. ÚS 196/2014 zotrval „na opakovane vyslovenom závere (napr. IV. ÚS 481/2011, IV. ÚS 499/2011, IV. ÚS 161/2012) o ústavnej udržateľnosti názoru najvyššieho súdu, podľa ktorého prípadný nedostatok riadneho odôvodnenia dovolaním napadnutého rozhodnutia, nedostatočne zistený skutkový stav alebo nesprávne právne posúdenie veci nezakladá vadu konania podľa § 237 písm. f/ O.s.p.“. Obdobne argumentoval ústavný súd aj v uznesení zo 14. januára 2015 sp. zn. III. ÚS 1/2015.

Vzhľadom na to, že senát dovolacieho súdu, ktorý koná a rozhoduje v tejto veci, sa riadi judikátom R 111/1998, nemusel by v zásade odôvodňovať, prečo sa od neho neodkláňa. Platí totiž, že ten, kto sa riadi judikátom, nemusí bližšie vysvetľovať, prečo sa ním riadi. Avšak ten, kto volí odklon od judikátu, musí primerane vysvetliť, prečo tak robí.

Napriek tomu ale dovolací súd – so zreteľom na dovolaciu argumentáciu odporkyne – uvádza nasledovné:

5.1. I keď Občiansky súdny poriadok upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (§ 1 ods. 1 O.s.p.) a právnou úpravou občianskeho súdneho konania dbá o to, aby rozhodnutie súdu bolo vecne správne a spravodlivé, predsa len nemôže zabezpečiť, že každé konanie bude v plnom rozsahu zodpovedať jeho ustanoveniam a že súdmi bude vždy rozhodnuté iba správne. Možnosť dosiahnutia nápravy nesprávností, ku ktorým môže v praxi dôjsť, vytvára Občiansky súdny poriadok systémom riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov (odvolanie, návrh na obnovu konania, dovolanie).

Dovolací súd nespochybňuje, že nesprávnosťou rozhodnutia je aj jeho nepreskúmateľnosť. Pokiaľ sa súd dopustí tejto nesprávnosti a svoje rozhodnutie dostatočne neodôvodní, neodníma tým ale účastníkovi konania možnosť realizovať jeho procesné oprávnenia, i keď vydá rozhodnutie, ktoré nemá zákonom požadované náležitosti (§ 157 ods. 2 O.s.p.). Najvyšší súd už v rozhodnutí publikovanom pod R 125/1999 uviedol, že prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f/ O.s.p. nemožno extenzívne vykladať v súvislosti s postupom súdu vtedy, ak ide o faktickú meritórnu rozhodovaciu činnosť súdu. Pod postupom súdu možno rozumieť len jeho faktickú činnosť alebo nečinnosť, teda procedúru prejednávania veci (porovnaj rozhodnutie najvyššieho súdu z 10. októbra 2012 sp. zn. 6 Cdo 90/2012, 91/2012), ktorá predchádza vydaniu konečného rozhodnutia. Podľa názoru najvyššieho súdu nie je možné za odňatie možnosti konať pred súdom považovať rozhodnutie, ako výsledok právnych úvah súdu v rámci jeho vecnej rozhodovacej činnosti (viď uznesenie najvyššieho súdu z 11. júla 2012 sp. zn. 5 Cdo 201/2011). Postupom súdu sa teda môže rozumieť iba samotný priebeh konania, spôsob vedenia konania či procesu, jednotlivé procesné úkony súdu, jeho faktická činnosť alebo nečinnosť, to, ako účastníkom umožňoval realizovať ich procesné oprávnenia, resp. ako ich viedol k plneniu procesných povinností, nie však samotný rozhodovací akt súdu. Pokiaľ sa postupom súdu nemôže rozumieť samo rozhodnutie súdu (t.j. to, ako rozhodol), potom do pojmu „postup súdu“ nemožno zaradiť ani odôvodnenie – integrálnu súčasť rozhodnutia, ktorá má obsahovať vysvetlenie, prečo a z akých dôvodov rozhodol.

Dovolací súd nebagatelizuje negatívne dôsledky nepreskúmateľnosti rozhodnutia súdu, poukazuje ale na to, že aj vtedy, keď účastník odvolacieho konania považuje vydané rozhodnutie odvolacieho súdu za nedostatočne odôvodnené, nepreskúmateľné alebo arbitrárne, má zachované všetky procesné oprávnenia, najmä oprávnenie poukazovať na tieto nedostatky rozhodnutia a domáhať sa nápravy; za podmienok stanovených v zákone môže podať dovolanie (§ 240 ods. 1 O.s.p.). Občiansky súdny poriadok mu nebráni v dovolaní namietat' všetky nesprávnosti postupu, rozhodovania a rozhodnutia odvolacieho súdu; ničím neobmedzuje jeho možnosť argumentovať aj tým, že rozhodnutie odvolacieho súdu nie je náležité odôvodnené, dôvody rozhodnutia nie sú dostatočne vysvetlené alebo sú vyjadrené nezrozumiteľne, prípadne sú neúplné, nepresvedčivé alebo nepodložené priebehom a výsledkami konania. Na druhej strane ale Občiansky súdny poriadok právnou úpravou dovolania a dovolacieho konania nezaručuje, že každé podané dovolanie bude vždy prípustné a že dovolateľ bude v konaní pred najvyšším súdom úspešný. V dovolacom konaní totiž argumentácia dovolateľa takéhoto obsahu a takejto povahy naráža na Občianskym súdnym poriadkom stanovené obmedzenia práva na súdnu ochranu, ktoré vyplývajú z právnej úpravy prípustnosti dovolania (§ 236 a nasl. O.s.p.). Rámec, ktorý je vymedzený týmito obmedzeniami, nesmie dovolací súd prekročiť.

5.2. Občiansky súdny poriadok v ustanovení § 238 vymenúva znaky tých rozsudkov odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie procesne prípustné. Z právnej úpravy obsiahnutej v danom ustanovení je zrejmé, že zákonodarca v nej – zohľadňujúc mimoriadny charakter dovolania a možné dôsledky zrušenia rozhodnutia dovolacím súdom – vyjadril na jednej strane vôľu, aby určité rozsudky (výnimočne) napriek tomu, že už nadobudli právoplatnosť, mohli byť predmetom preskúmania v dovolacom konaní (viď § 238 ods. 1 až 3 O.s.p.). Na druhej strane tým ale zároveň vyjadril vôľu, aby iné rozsudky (než sú ním výslovne uvedené) nemohli byť predmetom preskúmania v dovolacom konaní.

V preskúmvanej veci je dovolaním napadnutý potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu, ktorý nemá znaky uvedené v § 238 ods. 3 O.s.p. Vzhľadom na zámer zákonodarcu, aby potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu neuvedený v tomto ustanovení nebolo možné podrobiť dovolaciemu prieskumu (i keby prípadne spočíval na nesprávnej aplikácii alebo interpretácii zákona), bolo by nielen nelogické a v rozpore s výnimočnou povahou dovolania, ale aj z materiálneho hľadiska neakceptovateľné, pokiaľ by právnou úpravou obsiahnutou v § 237 písm. f/ O.s.p. vyjadril zároveň („súbežnú“) vôľu zabezpečiť účastníkovi konania

možnosť dovolacieho prieskumu v prípade takého potvrdzujúceho rozsudku odvolacieho súdu neuvedeného v § 238 O.s.p., ktorý možno (azda aj alebo pravdepodobne) spočíva na úplne správnych záveroch, o ich správnosti sa ale nedá celkom presvedčiť a v dovolacom konaní ju nemožno do všetkých detailov preveriť, lebo odvolací súd svoje závery v odôvodnení potvrdzujúceho uznesenia nevyjadril spôsobom absolútne jasným, určitým, presvedčivým alebo relevantnú problematiku plne vyčerpávajúcim.

5.3. Základná idea mimoriadnych opravných prostriedkov vychádza z toho, že právna istota a stabilita nastolené právoplatným rozhodnutím sú v právnom štáte narušiteľné len mimoriadne a výnimočne.

Úspešné uplatnenie tohto mimoriadneho opravného prostriedku dovolateľom je podmienené (primárnym) záverom dovolacieho súdu, že dovolanie je procesne prípustné a až následným (sekundárnym) záverom dovolacieho súdu, že tento opravný prostriedok je aj opodstatnený. Pokiaľ dovolací súd nedospeje k uvedenému (primárnemu) záveru, platná právna úprava mu neumožňuje postúpiť v dovolacom konaní ďalej a pristúpiť až k posúdeniu napadnutého rozhodnutia a konania, v ktorom bolo vydané; pokiaľ by dovolací súd posudzoval správnosť rozhodnutia napadnutého procesne neprípustným dovolaním, porušil by zákon. Ak preto dovolací súd dospeje k záveru, že dovolanie je procesne neprípustné, musí tento opravný prostriedok odmietnuť bez toho, aby sa zaoberal správnosťou napadnutého rozhodnutia.

Pre opačný prístup dovolacieho súdu – (primárne) posúdenie rozhodnutia z hľadiska úplnosti alebo správnosti skutkových a právnych záverov a tiež výstižnosti ich vyjadrenia alebo precíznosti odôvodnenia a až z výsledku tohto posúdenia vyplývajúce následné (sekundárne) vyvodenie záveru o prípustnosti dovolania – nedáva Občiansky súdny poriadok podklad v žiadnom z jeho ustanovení.

5.4. Dôvody zakladajúce prípustnosť dovolania vymedzuje Občiansky súdny poriadok jednak objektívnymi znakmi rozsudku (§ 238 O.s.p.) alebo uznesenia (§ 239 O.s.p.) odvolacieho súdu, jednak objektívnym zadaním najzávažnejších procesných väd konania súdov nižších stupňov (§ 237 O.s.p.). Účelom takéhoto (objektívneho) vymedzenia je bezpochyby zvýšiť predvídateľnosť súdneho rozhodovania a vylúčiť alebo aspoň minimalizovať subjektívny prvok pri posudzovaní prípustnosti dovolania.

Záver súdu, že napadnuté rozhodnutie súdu nižšieho stupňa je (ne)preskúmateľné, závisí vždy nielen od toho, či a ako je toto rozhodnutie odôvodnené súdom, ktorý ho vydal, ale aj od toho, aké všeobecné predstavy o riadnom odôvodnení rozhodnutia má (opravný) súd vyššieho stupňa a ako sa tieto jeho predstavy stotožňujú s individuálnym odôvodnením napadnutého rozhodnutia. V praxi sa pri tom môže zo strany súdu vyššieho stupňa vyskytnúť rozpätie od prehnanej prísnosti (rigoróznosti) cez náležitý prístup až k neopodstatnenej zhovievavosti (benevolencii).

Podľa právneho názoru dovolacieho súdu nemohlo byť zámerom zákonodarcu, aby riešenie tak zásadnej otázky, ktorá je z hľadiska rešpektovania princípu právnej istoty nielen osobitne významná, ale až kľúčová (otázky, či dovolanie prípustné je alebo nie je, a či teda výnimočne možno prelomiť právoplatnosť dovolaním napadnutého rozhodnutia), bolo determinované tým, s akým stupňom prísnosti dovolací súd pristupuje k posúdeniu, či odôvodnenie napadnutého rozhodnutia dostatočne jasne, zrozumiteľne a presvedčivo vysvetľuje skutkovú a právnu podstatu veci.

5.5. I keby teda bola (prípadne) opodstatnená námietka odporkyne, že napadnuté rozhodnutie je nepreskúmateľné, nepresvedčivé, arbitrárne alebo nedostatočne odôvodnené, nemožno prehliadnúť, že takáto námietka sa týka tzv. inej vady konania majúcej za následok nesprávne rozhodnutie vo veci.

Ako už bolo uvedené vyššie, tzv. iná (v § 237 O.s.p. nevymenovaná) vada konania prípustnosť dovolania nezakladá.

6. Dovolateľka podľa všetkého zastáva názor, že súdy nemali pre rozhodnutie dostatok úplných a správnych skutkových podkladov. Najvyšší súd preto uvádza nasledovné:

6.1. V prípade neúplnosti skutkových zistení alebo nesprávnosti skutkových záverov nejde o nedostatok, ktorý by bol v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu považovaný za dôvod zakladajúci procesnú vadu konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. (viď viaceré rozhodnutia najvyššieho súdu, napríklad sp. zn. 2 Cdo 130/2011, 3 Cdo 248/2011, 5 Cdo 244/2011, 6 Cdo 185/2011 a 7 Cdo 38/2012).

6.2. Postup súdu, ktorý v priebehu konania nevykonal všetky účastníkom navrhované dôkazy, nezakladá prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu podľa § 237 písm. f/ O.s.p., lebo týmto postupom sa účastníkovi neodníma možnosť pred súdom konať (porovnaj R 37/1993 a R 125/1999).

6.3. Ani nesprávne vyhodnotenie dôkazov nie je vadou konania v zmysle § 237 O.s.p. Pokiaľ súd nesprávne vyhodnotí niektorý z vykonaných dôkazov, môže byť jeho rozhodnutie z tohto dôvodu nesprávne, táto skutočnosť ale sama osebe nezakladá prípustnosť dovolania v zmysle § 237 O.s.p. (viď tiež napríklad uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 85/2010 a 2 Cdo 29/2011).

7. K námietke odporkyne, že napadnutý rozsudok spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), dovolací súd uvádza, že právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu.

O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery. Nesprávne právne posúdenie veci je síce relevantný dovolací dôvod v tom zmysle, že ho možno uplatniť v procesne prípustnom dovolaní (viď § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), samo nesprávne právne posúdenie veci ale prípustnosť dovolania nezakladá (viď R 54/2012 a tiež ďalšie rozhodnutia najvyššieho súdu, napríklad sp. zn. 1 Cdo 62/2010, 2 Cdo 97/2010, 3 Cdo 53/2011, 4 Cdo 68/2011, 5 Cdo 44/2011, 6 Cdo 41/2011, 7 Cdo 26/2010 a 8 ECdo 170/2014). Nejde totiž o vadu konania uvedenú v § 237 O.s.p., ani znak (atribút, stránku) rozhodnutia, ktorý by bol uvedený v § 238 O.s.p. ako zakladajúci prípustnosť dovolania. Keďže odporkyňa tento dovolací dôvod uplatnila v dovolaní, ktoré nie je procesne prípustné, nemohol dovolací súd podrobiť napadnutý rozsudok posúdeniu z hľadiska správnosti v ňom zaujatých právnych záverov.

8. K predchádzajúcim bodom odôvodnenia tohto rozhodnutia najvyšší súd pripomína konštatovanie ústavného súdu, ktoré je obsiahnuté v jeho uznesení z 27. marca 2014 sp. zn. IV. ÚS 196/2014, a to, že „prípadný nedostatok riadneho odôvodnenia dovolaním

napadnutého rozhodnutia, nedostatočne zistený skutkový stav alebo nesprávne právne posúdenie veci nezakladá vadu konania podľa § 237 písm. f/ O.s.p.“.

9. Ako už bolo uvedené vyššie, k odvolaniu odporkyne proti prvostupňovému rozsudku (č.l. 271 spisu) sa vyjadrila navrhovateľka (č.l. 300 spisu). Zo spisu nevyplýva, že toto vyjadrenie navrhovateľky bolo doručené odporkyňi.

9.1. K dôsledkom procesného postupu súdu, v rámci ktorého nebolo odvolateľovi doručené vyjadrenie opačnej procesnej strany k jeho odvolaniu, senát najvyššieho súdu, ktorý koná a rozhoduje v preskúmvanej veci, zaujal v minulosti právne závery vo viacerých rozhodnutiach vydaných do 13. januára 2015 (viď napríklad sp. zn. 3 Cdo 24/2011, 3 Cdo 23/2011, 3 Cdo 129/2011, 3 Cdo 257/2012, 3 Cdo 258/2012), v ktorých opakovane konštatoval, že ak nejde o prípad uvedený v § 209 ods. 1 druhej vete O.s.p., doručí súd prvého stupňa odvolanie ostatným účastníkom, a ak odvolanie smeruje proti rozhodnutiu vo veci samej, vyzve účastníkov na vyjadrenie k odvolaniu; iná povinnosť mu z týchto ustanovení nevyplýva. Z Občianskeho súdneho poriadku teda nevyplýva povinnosť odvolacieho súdu predložiť druhému účastníkovi konania spätne na zaujatie stanoviska vyjadrenie druhého účastníka konania k opravnému prostriedku. Súd nie je povinný donekonečna udržiavať stav konfrontácie medzi podaniami účastníkov konania – je iba na jeho posúdení, kde je rozumná hranica takúto konfrontáciu ukončiť (III. ÚS 144/2012, III. ÚS 507/2012, IV. ÚS 19/2012). Pokiaľ má odvolací súd k dispozícii potrebné argumenty, ako aj pri dodržaní dikcie ustanovenia § 209a O.s.p., pristúpi k rozhodnutiu vo veci samej (viď tiež III. ÚS 72/09, IV. ÚS 462/2010, IV. ÚS 19/2012, III. ÚS 296/2011.). Odňatie možnosti pred súdom konať nezakladá teda sama skutočnosť, že odvolateľovi nebolo predložené vyjadrenie druhej procesnej strany k jeho odvolaniu. Obdobné právne závery boli vyslovené aj v ďalších rozhodnutiach najvyššieho súdu (viď napríklad sp. zn. 5 Cdo 40/2012 a 1 Cdo 17/2011). Iný pohľad na realizáciu práva účastníka oboznámiť sa s vyjadrením procesnej protistrany by mohol v praxi znamenať neustály (neprestajne sa opakujúci a nikdy nekončiaci) proces vyjadrovania sa jedného účastníka konania k vyjadreniu druhého účastníka konania; takýto pohľad by mohol mať až znaky prílišného právneho formalizmu, odporujúceho materiálnemu chápaniu princípu právneho štátu.

9.2. Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vyhlásil 14. novembra 2010 rozsudok vo veci Holub proti Českej republike, ktorým za neprijateľnú označil sťažnosť

odôvodňovanú tým, že ústavná sťažnosť Ladislava Holuba bola odmietnutá bez toho, aby mu bola v konaní o nej vytvorená náležitá možnosť oboznámiť sa s vyjadreniami ostatných účastníkov predmetného konania. EŠLP tu aplikoval nové kritérium prijateľnosti, ktoré bolo zavedené s účinnosťou od 1. júna 2010 Protokolom č. 14 k Dohovoru. Podľa nového článku 35 ods. 3 písm. b/ Dohovoru totiž EŠLP vyhlási za neprijateľnú každú individuálnu sťažnosť, pokiaľ sa domnieva, že sťažovateľ neutrpel podstatnú ujmu.

9.3. EŠLP vydal 13. januára 2015 rozsudok vo veci Trančíková proti Slovenskej republike, v ktorom sa zaoberal aj opodstatnenosťou námietky o nemožnosti vyjadriť sa k vyjadreniu protistrany v rámci odvolacieho konania. V tomto rozsudku dospel EŠLP k názoru, že aj keď vyjadrenie k odvolaniu neobsahuje žiadne nové skutočnosti alebo argumenty, ku ktorým by sa procesná strana už nebola vyjadrila v predchádzajúcom priebehu konania, a prípadne ide o vyjadrenie nemajúce vplyv na rozhodnutie odvolacieho súdu, musí byť účastníkovi na opačnej procesnej strane daná možnosť oboznámiť sa s ním, ak bolo formulované ako právna a skutková argumentácia. Pokiaľ súd takúto možnosť druhej procesnej strane nevytvorí, dochádza k porušeniu práva na spravodlivé konanie, ktoré je zaručené článkom 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

9.4. Dovolateľka je v dovolacom konaní zastúpená advokátskou kanceláriou. Podľa § 18 ods. 1 veta prvá zákona č. 586/2003 Z.z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov je advokát povinný pri výkone advokácie chrániť a presadzovať práva a záujmy klienta a riadiť sa jeho pokynmi. Ustanovenie § 18 ods. 2 veta prvá tohto zákona ukladá advokátovi povinnosť pri výkone advokácie konať čestne a svedomito, dôsledne využívať všetky právne prostriedky a uplatňovať v záujme klienta všetko, čo podľa svojho presvedčenia pokladá za prospešné. So zreteľom na citované ustanovenia je dôvodné očakávať, že advokát (advokátska kancelária) – kvalifikovaný právny zástupca dovolateľa urobí všetko pre dosiahnutie procesného úspechu ním zastúpeného účastníka a že v dovolaní alebo v iných úkonoch urobených v priebehu dovolacieho konania opíše všetky nesprávnosti procesného postupu súdov s vysvetlením, k akej ujme viedli, resp. že podá plný výpočet dôvodov, so zreteľom na ktoré by mal dovolací súd rozhodnúť v zmysle „petitu“ dovolania.

I keď ustanovenie § 242 ods. 2 veta druhá O.s.p. ukladá dovolaciemu súdu, aby na procesné vady konania uvedené v § 237 O.s.p. prihliadol bez ohľadu na to, či v dovolaní

boli alebo neboli uplatnené, predsa len – a osobitne v prípade namietaného odňatia možnosti pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.) – treba mať na zreteli, že pri vyhodnocovaní dopadov procesných nesprávností, ktoré vyšli najavo v priebehu dovolacieho konania, nie je obsah dovolania bezvýznamný. Ide o to, že slovo „neprihliada“ vyjadruje objektívnu stránku prístupu dovolacieho súdu k procesným vadám odvolacieho konania, obsah dovolania ale sprístupňuje dovolaciemu súdu dovolateľov subjektívny pohľad na správnosť postupu súdov a vysvetľuje, či a v akom rozsahu dovolateľ sám vníma niektorý aspekt postupu súdu ako okolnosť zakladajúcu ujmu na jeho procesných oprávneniach. Dovolanie, jeho obsah a v ňom zvolené formulácie a uvedené argumenty sú podkladom, na ktorom dovolací súd posudzuje, či procesnú vadu konania, ktorá vyšla v dovolacom konaní najavo, dovolateľ vôbec vníma ako ujmu na svojich právach účastníka občianskeho súdneho konania. Občiansky súdny poriadok dovolaciemu súdu neukladá, aby dovolateľovi ako ujmu „nanucoval“ to, čo dovolateľ sám za ujmu neoznačil.

Povinnosť prihliadať na určitú procesnú vadu konania ešte neznamená, že dovolací súd musí vždy, bez zreteľa na individuálne okolnosti, priznať takejto vade relevanciu najvyššieho stupňa vedúcu až k záveru o potrebe zrušiť napadnuté rozhodnutie.

9.5. Dovolateľka mala v dovolacom konaní opakovane (jednak v dovolaní, jednak v stanovisku k dovolaciemu vyjadreniu navrhovateľky) vytvorenú procesnú možnosť poukázať aj na to, že jej nebolo doručené vyjadrenie navrhovateľky k jej odvolaniu, a vysvetliť dôvody, so zreteľom na ktoré zastáva názor, že jej tým súd spôsobil podstatnú ujmu na jej procesných právach. Procesný postup, na ktorý sa vzťahujú body 9.1. až 9.3., dovolateľka ale v dovolaní a vo svojom ďalšom dovolacom úkone ani len nespomenula.

Ak protistrana doručila súdu také vyjadrenie k odvolaniu, ktoré bolo formulované ako skutková a právna argumentácia, súd ale jej vyjadrenie nezaslal na vedomie odvolateľovi, ide v zmysle toho, čo vyplýva z rozsudku ESLP vo veci Trančíková proti Slovenskej republike, o procesnú nesprávnosť zasahujúcu do práva na spravodlivý súdny proces. Avšak skutočnosť, že odvolateľ na túto nesprávnosť vo svojom dovolaní ani len popisne nepoukázal (i keď bol zastúpený kvalifikovaným právnym zástupcom), vedie dovolací súd k záveru, že dovolateľ túto nesprávnosť a jej procesné dôsledky vôbec nevníma ako ujmu (podstatnú ujmu) na svojich procesných právach (k tomu vid' už spomenutý rozsudok ESLP vo veci Holub proti Českej republike).

V okolnostiach preskúmanej veci dospel preto dovolací súd k záveru, že i keď odporkyni nebolo doručené vyjadrenie navrhovateľky k odvolaniu odporkyne, nemalo to za následok odňatie možnosti odporkyne pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.).

10. Vzhľadom na to, že dovolanie odporkyne v zmysle § 238 O.s.p. prípustné nie je, v dovolacom konaní sa nepreukázala dovolateľkou tvrdená procesná vada konania uvedenú v § 237 písm. f/ O.s.p. a v dovolacom konaní nevyšli najavo ani iné vady konania vymenované v § 237 O.s.p., najvyšší súd procesne neprípustné dovolanie odporkyne odmietol podľa § 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p. bez toho, aby skúmal vecnú správnosť napadnutého rozsudku odvolacieho súdu.

11. O trovách dovolacieho konania rozhodne súd prvého stupňa. Najvyšší súd o trovách dovolacieho konania nerozhodol z týchto dôvodov:

V zmysle § 151 ods. 3 O.s.p. v zložitých prípadoch, najmä z dôvodu väčšieho počtu účastníkov konania alebo väčšieho počtu nárokov uplatňovaných v konaní súd môže rozhodnúť, že o trovách konania rozhodne do 30 dní po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej; ustanovenie § 166 sa nepoužije. Ustanovenia odsekov 1 a 2 platia primerane s tým, že lehota troch pracovných dní plynie od právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej.

Ustanovenia § 151 ods. 3 O.s.p. má na zreteli primárny záujem účastníka konania, aby bolo čím skôr rozhodnuté vo veci samej. V niektorých prípadoch, taxatívny výpočet ktorých zákon nepodáva (takže toto ustanovenie možno aplikovať aj v iných, než výslovne uvedených prípadoch), má súd možnosť rozhodnúť o trovách konania až po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej. Treba dodať, že právna úprava daná § 151 ods. 3 O.s.p. neznamena, že sa o trovách nerozhodne, ale že sa rozhodnutie o trovách konania, ktoré má spravidla pre účastníka konania v porovnaní s rozhodnutím vo veci samej druhoradý význam, len oddiali.

Na obsah a účel ustanovenia § 151 ods. 3 O.s.p. nadväzuje § 224 ods. 4 O.s.p., podľa ktorého ak odvolací súd rozhoduje o odvolaní proti rozhodnutiu vo veci samej, ktorým nebolo rozhodnuté o trovách konania z dôvodu postupu podľa § 151 ods. 3, o trovách odvolacieho konania rozhodne súd prvého stupňa (§ 224 ods. 4 O.s.p.).

V danej veci súd prvého stupňa vo výrokovvej časti svojho rozsudku vyslovil, že o trovách konania rozhodne po právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej (§ 151 ods. 3 O.s.p.). Odvolací súd v závere odôvodnenia svojho rozsudku uviedol, že nerozhodol o trovách odvolacieho konania preto, lebo postupoval podľa § 224 ods. 4 O.s.p.

O trovách prvostupňového a odvolacieho konania nebolo teda dosiaľ rozhodnuté.

Dovolací súd vychádzal z názoru, že ak právny predpis výslovne neupravuje určitú skutkovú podstatu alebo ju upravuje len čiastočne, neznamená to, že takúto situáciu nemožno vyriešiť. Právna teória aj súdna prax v obdobných prípadoch pripúšťajú, že na skutkovú podstatu zákonom neriešenú (alebo riešenú len čiastočne) sa analogicky aplikuje také ustanovenie zákona, ktoré upravuje podobnú skutkovú podstatu. Použitie analógie môže aj v procesnom práve predstavovať také riešenie procesnej situácie, ktoré zodpovedá účelu zákona. Možnosť analógie pri aplikácii procesných noriem upravujúcich rozhodovanie súdu o trovách konania nevylučuje ani judikatúra ústavného súdu (viď uznesenie ústavného súdu z 1. marca 2012 sp. zn. IV. ÚS 107/2012).

Tak, ako je pre účastníka konania na súde prvého a druhého stupňa dôležité, aby bolo čo najskôr rozhodnuté vo veci samej, je pre neho rovnako dôležité, aby v dovolacom konaní bolo čo najskôr rozhodnuté o dovolaní smerujúcom proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej; rozhodnutie o trovách dovolacieho konania má aj tu pre účastníka konania spravidla až druhoradý význam.

V danom prípade treba pri rozhodovaní o trovách dovolacieho konania posúdiť viacero otázok, ktoré na súdoch nižších stupňov neboli dosiaľ riešené a posúdené právoplatným rozhodnutím súdu o trovách konania. Ak by v takomto prípade o trovách dovolacieho konania rozhodol najvyšší súd, bolo by jeho rozhodovanie spojené s posudzovaním otázky významnej aj pre rozhodovanie súdov nižších stupňov o trovách prvostupňového a odvolacieho konania, ktorá ale má byť vyriešená a právoplatne rozhodnutá najskôr týmito súdmi.

Z týchto dôvodov dospel najvyšší súd k záveru, že ak dovolací rozhoduje o dovolaní proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej, ktorým nebolo rozhodnuté o trovách

konania z dôvodu postupu podľa § 151 ods. 3 a § 224 ods. 4 O.s.p., o trovách dovolacieho konania rozhodne súd prvého stupňa.

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e: Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 13. augusta 2015

JUDr. Emil F r a n c i s c y, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková